

NAUJOSIOS UGDYMO PROGRAMOS: KELETAS REIKŠMINGŲ ASPEKTŲ

Rita Makarskaitė-Petkevičienė
Vilniaus universitetas, Lietuva

Kiekviena sistema ar sritis laikas nuo laiko susiduria su vienokiais ar kitokiais iššūkiais. Pavyzdžiui, kažkas ima ir moraliai pasensta, nebeatitinka laikmečio aktualijų, to todėl įvyksta kad ir nedidelės transformacijos. Jos vyksta ir švietimo sistemoje, nes atsirandančios naujos ugdymo aplinkos ir priemonės, besikeičiantys ugdymo kontekstai, pasaulinės aktualijos duoda ženklų, kad esamam ugdymo turiniui „reikia remonto“. Kita vertus, kalbėti apie švietimo raidą, o juo labiau apie jo perspektyvas – visai nedėkingas darbas (Lamanauskas, 2011). Tad keičiasi ugdymo turinio gairės. Be to, laikas šiek tiek pakoreguoja ugdymo sričių bei dalykų sampratą, mokyklos viziją. Taigi, bendrųjų programų kūrimas ir jų atnaujinimas – nuolatinis vyksmas. Prieš keturis metus imtasi atnaujinti bendrąsias programas, o 2022 m. rugsėjo mėnesį jos patvirtintos. Negali sakyti, kad smarkiai pasikeitė bendrųjų programų forma, išvaizda ar turinys tapo neatpažįstamu, tačiau kiekvienas mokytojas mato ir programos naujoves – septynias kompetencijas su jas sudarančiais sandais, ir kaip kiekvienas mokomasis dalykas prisideda prie šių kompetencijų ugdymo; įvardytas pasiekimų sritis ir pasiekimus, aprašytus pasiekimų lygius.

Švietimo bendruomenė jautriai reagavo į prieš kelis metus pradėtą ugdymo turinio atnaujinimo procesą, naujų programų rengimą. Žodis „jautriai“ talpina daug: ištraukiant ir dalyvaujant jų rengime, dalyvaujant susitikimuose su rengėjais ir užsienio ekspertais, svarstymuose, mokymuose. Žinoma, buvo ir skeptikų, kuriems niekas negerai. Dažnas iš jų programos ir šiandien nėra perskaitęs iki galo, bet turi nuomonę, nes ji yra ištikusi „atmetimo“ reakcija. Deja, toks požiūris labai trukdo mokytojo ir mokinių pedagoginiam susitikimui. O jų kasdieną būna ne vienas.

Visgi, žvelkime optimistiškai. Pati vedžiau daugiau nei dvidešimt mokymų priešmokyklinio ugdymo pedagogams, kurie pirmą kartą susidūrė su priešmokyklinio ugdymo programa, kuri organiškai dera su pradinio ugdymo programa ir labai skiriasi nuo ikimokykliniam ugdymui rengtų programų ar ankstesnės priešmokyklinio ugdymo programos. Pasitaikė vienas kitas skeptikas, tačiau dauguma mokytojų, yra pasirengusių priimti naująją programą, norinčių perprasti jos subtilybes, nes tikimasi, kad dabar ugdymo turinys bus konkretesnis, o vertinti vaikų pasiekimus, juos stebėti, dokumentuoti, aprašyti bus lengviau.

Taigi, šie metai tai lyg ir bendrųjų programų prisijaukinimo, pažinties ir gilesnio supratimo laikotarpis. O nuo kitų mokslo metų imsime jomis vadovautis.

Programose numatytas ne tik privalomas (70 %), bet pasirenkamasis mokymosi turinys (30 %). Gali būti, kad kai kur bus sunku atskirti, kur ugdymo procese privalomas, o kur pasirenkamasis turinys, nes pastarasis organiškai pildys, plės ar gilins privalomą turinį. Dalykininkų bendruomenės aptarė tokį ugdymo turinio suskirstymą, pateikė savo siūlymus. Neatsitiktinai daugelis pasirenkamojo mokymosi turinio dėmenyje mato didelę prasmę – ne „išeiti“ programą, bet įsiklausyti į vaiką, atliepti jo poreikius. Šį laiką mokyklų bendruomenės galės panaudoti įgyvendindamos savo sumanymus. Mokiniais aktualų ugdymo turinį bus galima realizuoti pažįstant gimtąjį kraštą, jo gamtą ir žmones, prisidedant prie bendrų vietos bendruomenės projektų įgyvendinimo.

Beje, kalbant apie krašto pažinimą, norisi priminti 2015–2016 metus, kai Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba prie Aplinkos ministerijos, įgyvendindama projektą „Ekologinio švietimo plėtra saugomų teritorijų direkcijose“, išleido 28 metodinius – pažintinius vadovus (leidinius), skirtus moksleiviams ir mokytojams, taip pat plačiau auditorijai, besilankančiai nacionaliniuose ar regioniniuose parkuose. Kodėl prisiminiau šiuos leidinius? Todėl, kad vienuose mokymuose apie šiuos leidinius užsiminus, tik vienas kitas mokytojas apie juos buvo girdėjęs. Nors leidiniai ne nauji, bet ir nesenstantys. Jie per daug geri, kad liktų nežinomi. Tai lobis ne tik gamtamokslinio, visuomeninio ugdymo mokytojams, bet ir pradinio ugdymo, kalbų specialistams. Beje, dvylika šių leidinių yra išversti ir į anglų kalbą. Gali būti, kad ir anglų kalbos mokytojai ras idėjų savo pamokoms. Gaila, kad dar yra mokytojų, apie juos nežinančių. Galvojant apie 30 % turinio, kurį mokytojas ar mokykla gali savo nuožiūra realizuoti, šie leidiniai gali būti neįkainojami dėl kelių priežasčių:

- Pirma, mokytojams, organizuojantiems išvyką į kurią nors saugomą teritoriją, leidiniai padėtų pasirengti, nes juose patraukliai pristatoma išskirtinė parko vertė (savitas kraštovaizdis, gamtos ir kultūros vertybės, savita biologinė įvairovė, nematerialusis kultūros paveldas), pateikiami žygių maršrutai.
- Antra, saugomose teritorijose, kaip minėta, saugomos ne tik gamtinės, bet ir kultūrinės vertybės, tad skirtingų dalykų mokytojams neabejotinai kils idėjų, kaip integruoti skirtingų dalykinių sričių turinį. O tai mokytojus paskatintų ieškoti bendraminčių, bendradarbiauti, ko šiandien dažnoje mokykloje stokojama.
- Trečia, leidiniuose daug įvairiausių skirtingam vaikų amžiui skirtų užduočių, kurias mokytojas gali naudoti savo pamokose.
- Ketvirta, leidinių gale pateikiami žaliųjų pamokų scenarijai, kurių idėjas galima panaudoti panašias pamokas vedant kitose žaliosiose edukacinėse aplinkose tiek jaunesniems, tiek vyresniems mokiniams. Tai itin svarbu efektyviai išnaudojant lauko edukacines erdves (Makarskaitė-Petkevičienė, 2018).
- Penkta, į mokyklos gyvenimą norime vis labiau įtraukti mokinių tėvus. Jie kartais ir patys domisi, ieško pagalbos, ką prasmingo galėtų nuveikti laisvalaikiu su savo vaikais. Pasiūlykime šiuos leidinius. Tegul jie pažįsta savo kraštą, turiningai praleidžia laiką su savo atžalomis, drauge atranda Lietuvą.

Norintiems susipažinti su šiais leidiniais tereikia apsilankyti <https://vstt.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/gamtosauginis-svietimas/leidiniai> ir pasirinkti *vadovai po saugomas teritorijas*.

Pasirenkamo mokymosi turinio naudojimas savo nuožiūra mokytojams ir mokyklų bendruomenėms leidžia jį planuoti savaip. Tai įneša savotišką laisvės, o kartu ir atsakomybės pojūtį. Taip pat, tai atveria puikias mokytojų (pirmiausia, gamtos mokslų dalykų) bendradarbiavimo galimybes. Mokytojų bendradarbiavimas neabejotinai svarbus. Pirmiausia, tai įvairių didaktinių problemų sprendimas kartu. Tokiu būdu plėtojami šios srities gebėjimai. Antra, bendradarbiavimas skatina keitimąsi gerąja edukacine patirtimi, stiprina pasitikėjimą tarp įvairių sričių specialistų (Lamanauskas, 2014). Tikiuosi, kad mokyklos išmintingai susiplanuos veiklas ir mokiniai turės galimybes ir pažinimui, ir saviraiškai, ir savirealizacijai.

Literatūra

- Lamanauskas, V. (2011). Aktualūs švietimo raidos klausimai [Topical education development questions]. *Švietimas: politika, vadyba, kokybė / Education Policy, Management and Quality*, 1(7), 4–7. <https://doi.org/10.48127/spvk-epmq/11.3.04>
- Lamanauskas, V. (2014). Gamtos mokslų dalykų ir matematikos mokytojų bendradarbiavimas [The importance of natural science and mathematics teachers collaboration]. *Gamtamokslinis ugdymas / Natural Science Education*, 11(2), 4–6. <https://doi.org/10.48127/gu-nse/14.11.04a>
- Makarskaitė-Petkevičienė, R. (2018). Lauko edukacinės erdvės: idėjos ir naujos ugdymo galimybės [Outdoor educational environments: Ideas and new educational possibilities]. *Švietimas: politika, vadyba, kokybė / Education Policy, Management and Quality*, 10(2), 75–0. <https://doi.org/10.48127/spvk-epmq/18.10.75>

Summary

THE NEW EDUCATIONAL PROGRAMS: SOME SIGNIFICANT ASPECTS

Rita Makarskaitė-Petkevičienė

Vilnius University, Lithuania

Every system or field of activity faces challenges of one kind or another from time to time. For example, something becomes morally outdated, no longer corresponds to the actualities of the time, as a result of which even minor transformations occur. They also take place in the education system, because emerging new educational environments and tools, changing educational contexts, and global current affairs give signs that the existing educational content "needs repair".

The new programs provide not only compulsory (70%), but optional learning content (30%). It may be difficult to distinguish between mandatory and optional content in the educational process, as the latter will organically complement, expand or deepen the mandatory content. The use of optional learning content allows teachers and school communities to plan it in their own way. It brings a kind of freedom, but also a sense of responsibility. Also, it opens up great opportunities for collaboration between teachers (primarily science subjects).

Keywords: educational content, educational environments, learning content

Received 15 November 2022; Accepted 21 December 2022

Cite as: Makarskaitė-Petkevičienė, R. (2022). Naujosios ugdymo programos: keletas reikšmingų aspektų [The new educational programs: Some significant aspects]. *Gamtamokslinis ugdymas / Natural Science Education*, 19(2), 54-56. <https://doi.org/10.48127/gu-nse/22.19.54>

Rita Makarskaitė-Petkevičienė

PhD, Associate Professor, Institute of Educational Sciences, Vilnius University, 9 Universiteto Street, LT-01131 Vilnius, Lithuania.

E-mail: rita.makarskaite-petkeviciene@fsf.vu.lt

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1653-8094>